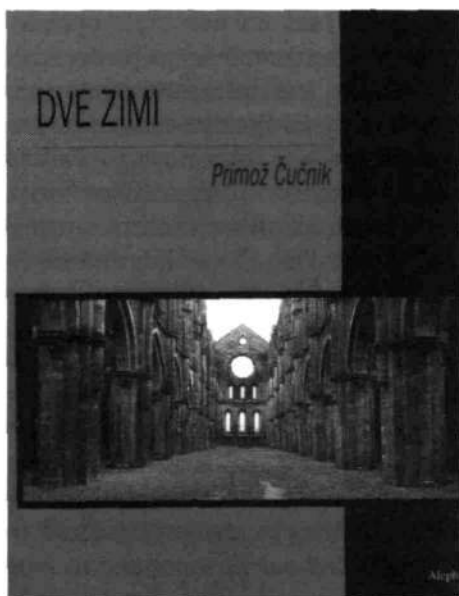

O novih knjigah pišejo Josip Osti, Blaž Lukan, Igor Gedrih in Gregor Podlogar

Dvojniki, dvojna zima, dvojna bolečina ...

Primož Čučnik: *Dve zimi*, Aleph, Ljubljana 1999

Moto prve knjige pesmi z naslovom *Dve zimi* Primoža Čučnika, rojenega leta 1971, sta verza latinskoameriškega pesnika Césarja Valleja: »Danes trpim zaradi vsega, kar se zgodi. / Danes samo trpim.« Pesem *Srečanje* pa končuje z verzom »Danes samo trpim«, brez narekovajev, kajti njegovo avtorstvo v tej pesmi, v kateri govori o Valleju, je bralcu znano že iz mota. Pri srečanju z Vallejom se vrača v *zibelko preživetega*, kjer se mu vrne »bolečina izgnanstva« in »prenovljeno zasije trpljenje sveta«. In lahko rečemo, da, če ne na celo zbir-

ko, na večino pesmi v njej pada temna in mrzla senca trpljenja in bolečine. Toda ne gre za pesniški svetovni nazor, ki izvira iz romantičnega, pogosto umišljenega Weltschmerza, temveč iz sočutja do trpljenja človeka iz krvi in mesa danes in tukaj, v sodobnem svetu, ki je prepoln vsakršnega nasilja. V isti pesmi ima svojo vrnjeno žalost za *patetično*, kar nam ga razkriva kot pesnika *med razumom in srcem*, ki se prepušča močnim občutkom, hkrati pa ohranja razumsko distanco do vsega, kar slepi s svojo zaslepljujočo enostranskostjo, kajti na vse najpogosteje gleda tudi z očesom dvojnika oziroma z dvojnimi očmi.

V pesmi *Dvojniki* Čučnik pravi, da sta ne le njegova *ljubezen* in njegova *bolečina dvojni*, temveč da je tudi njegovo *življenje dvojno*. Kako naj bo drugače, ko je pesnik opazovalec in hkrati opazovani, ki ne spregleda protislovij telesa in duše, bližine in oddaljenosti, ljubezni in sovraštva, veselja in žalosti, radosti in groze, toplega in hladnega, polnosti in praznine, sreče in nesreče ... Zaveda se, da je »enkrat tako, drugič drugače«. Ne redko hkrati čvrst objem teh in mnogih drugih med seboj nespravljalnih manihejskih parov, ki potrjujejo razklanost sveta in človeka, ki nikdar ne pokaže in ne spozna tujega in lastnega *resničnega obraza*. Ali povedano drugače in z njegovimi besedami: »In vse, kar si, je odvisno od vsega, kar nisi.« Torej z resničnimi ali prividnimi paradoksi, ki jih razkriva le jezik, se najbolj približa skrivnostnemu bistvu človeka in sveta.

Čučnikov dvojniki oziroma lirski subjekt njegove pesmi se vpraša: »Kdaj bova postala eno, kdaj bova zacelila svet,« in tudi: »Kdaj se bova naučila biti.« Biti pomeni zavedati se dvojnosti sebe in vsega okrog sebe, resničnosti in številnih prividov. Biti pesnik pa pomeni hrepeneti po tem, da se rana v nas in v svetu zaceli. Ta rana je, bolj ali manj opazno, v nekaterih pesmih, posebno v tistih, v katerih je ena izmed palimpsestnih plasti biblijsko poročilo in prerokovanje, Jezusova, ki se razrašča v rano vsega človeštva. Ta konotacija z *Biblijo* in posebno s pesniško dediščino kaže, da gre v Čučnikovem primeru za pesnika, ki je ne le seznanjen s kulturno tradicijo, temveč ki z njo ustvarjalno korespondira, na način, ki je značilen predvsem za postmodernizem. To potrjujejo že naslovi nekaterih pesmi, kot so *Cioran, Dialog z Miloszem, Edvardu Kocbeku* in posebno *Pesem ortonimu*, v kateri gre za svojevrstno sogovornišvo s portugalskim pesnikom Fernandom Pessõo, ki je za svojo pesniško večobraznost uporabljal heteronime: Alberto Caeiro, Ricardo Reis in Alvaro de Campos.

Tudi če Čučnik v pesmi *Vonj po čaju* ne bi povedal, da je skupaj s prijatelji bral pesmi Tomaža Šalamuna, bi bilo to razvidno iz mnogih njegovih pesmi, v katerih je Šalamun na takšen ali drugačen način prisoten in prepoznaven. Ne le v pesmi *Spoznanje*, v kateri Čučnik pravi: »Poezija je iz mene naredila pošast«, ki nam priključuje v spomin prvi verz Šalamunove pesmi *History*: »Tomaž Šalamun je pošast« in njegovo pesem *Ljudska*, v kateri je k temu dodal: »Vsak pravi pesnik je pošast.« Zdi se mi, da omenjeni Čučnikov verz, kot

veliko drugih, v katerih se sklicuje na druge pesnike ali jih priključuje, potrjuje, da, kot je trdil prav Šalamun, »pesnik pesnika reinkarnira«. To razkriva tudi Čučnikova ugotovitev, da se »zgodba neštetih pesmi ponavlja«.

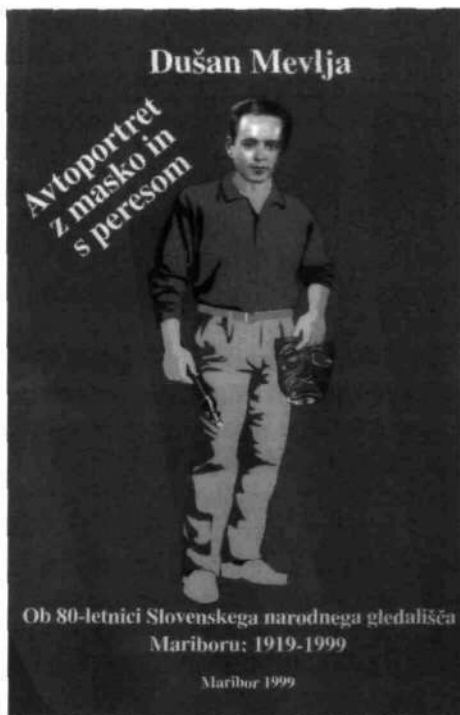
Ne manj od metatekstovnih razsežnosti Čučnikove poezije so v njej zanimive plasti upesnjene neposrednega življenja in njegovih lastnih življenjskih izkušenj. Kljub temu da gre za pesnika, ki se zaveda neizogibne minljivosti in smrtnosti vsega, najdemo v njegovi občasno res temni liriki tudi veliko svetlobe in resnične življenjske radosti. Njegova poezija je namreč seizmograf različnih razpoloženj, ki jih ni mogoče poploševati, »ker to«, kot sam pravi, »da sem jaz vesel, ne pomeni, da so vsi veseli in da si želijo veselja«. In prav tovrstno nesoglasje subjektivnega in objektivnega oziroma eksistencialnega in esencialnega izpolnjuje njegove pesmi z globoko dramsko tenzijo.

Čučnik se ne izogiba niti avtorefleksije pesniškega početja. Govori o *čakanju pesmi*, ki so zanj *pisma bedenja*. Celo priznava, da ne razume poezije, »čeprav ga privlači in potaplja in vzdiguje«. In zdi se mi, da prav ta magnetizem in to valovanje vplivata na melodijski kardiogram njegovih v glavnem ljubezenskih pesmi, ki potrjujejo njegovo verovanje, da je pesem mogoča samo iz ljubezni. Ne le do ženske, temveč tudi do rojstnega mesta, do poezije drugih pesnikov in življenja nasploh. Predvsem pa do jezika, o katerem v obliki vprašanj ugotavlja tudi naslednje: »Ker kaj je svet brez jezika, katerega / resničnost je močnejša od njega? / In kaj je jezik, ki ne vidi sveta?« »Besede so« zanj »muka in dar.

Zmaga in poraz. Edino in odveč.« Govor je način njegovega upora. Toda ne kričanje, temveč iskanje, ali kot nam razkriva v credu, ki se glasi: »Bodi to, kar si. Išči. Išči. Išči.« In pesmi v knjigi *Dve zimi* so plodovi pesniškega samopotrjevanja in iskanja ter prizadevanja, da zmanjša nepremostljive razdalje, ki

ga, kot slehernega človeka, oddaljujejo od njega samega, od sočloveka in stvarstva. Ali kot sam pravi: »Če je poezija zato, da smo bliže, se z vsakim dihom podpišem v pergament.«

Josip Osti

Kljubovalna skromnost

Dušan Mevlja: *Avtoportret z masko in s peresom*, Samozaložba, Maribor 1999

Ne ravno bogato zbirko biografij oziroma avtobiografij slovenskih igralcev je s knjigo *Avtoportret z masko in s peresom* obogatil tudi mariborski igralec, pisatelj in publicist Dušan Mevlja.

Kakor je celo življenje služil dvema muzama, tako so tudi njegovi »memoari« smiselno razdeljeni na dve poglavji, na *Memoare z masko na obrazu* in *Memoare s peresom v roki*. Knjiga obeležuje avtorjevo osemdesetletnico, ki jo bo praznoval prihodnjo pomlad, hkrati pa tudi enak jubilej Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru; izšla je v samozaložbi.

Mevljevo igralsko pot sta najmočnejše zaznamovali dve obdobji: sodelovanje v partizanskem gledališču in povojni angažma v mariborski *Drami*. Mevlja v knjigi opisuje tudi druge etape v svojem igralskem razvoju (šolanje na konservatoriju, igranje v potujočih igralskih skupinah, pri Franu Žižku, direktorstvo *Zabavnega gledališča* ipd.), popis lastnega igralskega zorenja pa dopolnjujejo opisi srečanj z različnimi akterji predvojnega, medvojnega in povojnega slovenskega gledališča, ki jim posveča posebno skrb. Ob tem, ko opisuje svoja srečanja, prijateljstva ali razhajanja z njimi, izriše serijo zanimivih biografskih portretov naših igralcev, režiserjev, umetniških vodij in dramatikov, v drugem delu pa tudi pesnikov, pisateljev in urednikov. Mevlja je v pripovedi stvaren in – tako se zdi – objektivni, odkritosrčen pa tudi pri priznavanju